

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації

«Дизайн військового одягу для льотчиків:

еволюція, типології, проєктні практики»

здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії

Мамченко Яни Олександрівни

за спеціальністю 022 – Дизайн

(галузь знань 02 – Культура і мистецтво)

Кафедра моди та стилю

Київського національного університету технологій та дизайну

Актуальність теми та її зв'язок із планами науково-дослідних робіт.

Військова авіація є стратегічно важливою та політично значущою галуззю, яка відіграє ключову роль в обороноздатності держави та становить один із провідних компонентів її бойового потенціалу. З часів здобуття Україною незалежності авіаційна галузь зазнала суттєвого спаду в розвитку технічного оснащення, речового забезпечення військовослужбовців, підготовки кваліфікованих кадрів, попри належне матеріально-технічне забезпечення та високий науковий потенціал. Занепад галузі став відчутний з початку російсько-української війни у 2014 р. та особливо значущим від початку повномасштабного вторгнення у 2022 р., адже у контексті сучасних воєнних конфліктів авіація є критичним чинником у досягненні військової переваги, важливим засобом стримування й демонстрації сили.

Сучасна стратегія переоснащення та реформування системи безпеки та оборони України передбачає вектор на інтеграцію до Євroatлантичного альянсу. Однак в Україні недостатньо розвинена цілісна система дизайну військового одягу в міждисциплінарному контексті технологій, матеріалознавства, ергономіки, культури, військової справи, що ускладнює впровадження інноваційних, адаптованих до українських реалій дизайн-рішень. Вироби в комплекті військового льотчика часто є ергономічно недосконалими, мають конструктивно-технологічні недоліки, не завжди забезпечують належний захист та необхідну взаємосумісність для реалізації специфічних потреб, другорядною часто вважається їх естетична складова – відсутність цілісності художнього образу та невідповідність принципам гармонізації форми знижують їх ефективність в процесі візуальної комунікації.

Водночас, питання естетики тісно пов'язане з функціональністю, ідентичністю, цілісністю сприйняття візуального образу, психологічним комфортом військовослужбовців та є невід'ємним аспектом дизайн-розробки сучасних виробів для військових льотчиків, які слугують не лише захистом, а й потужним інструментом візуальної комунікації, елементом національної символіки та надбання вітчизняної армії, що актуалізує дослідження виробів військового призначення в контексті дизайну.

Досягнення композиційно-конструктивної узгодженості, гармонізованої форми та естетичної виразності, що формують цілісний візуальний образ, при збереженні функціональності, ергономічності та відповідності вимогам є

актуальним напрямом дослідження у різних сферах діяльності людини, включаючи військову.

Таким чином, сучасний захисний комплект для льотчика військової авіації – це високотехнологічна та мультифункціональна дизайн-система, що є інтеграцією дизайну, технологій, зокрема цифрових, матеріалознавства, ергономіки, біомедицини, з урахуванням функціонування у контексті системи «зовнішнє середовище – льотчик – дизайн захисного комплекту».

Проектування естетично-ергономічних виробів військового призначення, зокрема для льотчиків військової авіації, на основі дизайн-підходу залишається малодослідженим у вітчизняній та світовій теоретичній базі, що зумовлює актуальність дослідження, необхідність ґрунтовного опрацювання зазначеного напрямку з метою розширення та вдосконалення теоретико-методологічних основ дизайну.

Зв'язок теми дослідження з планами науково-дослідних робіт.

Дисертація виконана відповідно до напрямку наукових досліджень кафедри моди та стилі (ергономіки та дизайну), мистецтв дизайну костюма Київського національного університету технологій та дизайну «Н/н 45/25 Дизайн-ергономічне проектування захисного, адаптивного одягу та виробів різного призначення» (2024 р.), «Н/н 7/24 Дизайн і мистецтво у створенні систем життєзабезпечення людини: ергономічні, естетичні, екологічні, етнокультурні аспекти» (2024 р.). Дисертаційне дослідження також виконано у рамках науково-дослідної роботи з державним фінансуванням за Додатковою угодою № БФ/3-2024 до Договору № БФ/19-2021 від 01.06.2021 р., а також в рамках договору на виконання науково-дослідних робіт «Розробка загальних вимог до льотно-технічного обмундирування льотно-технічного складу державної авіації» за дорученням Міністерства оборони України від 02.01.2024 р. № 5658/у.

Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів полягає в самостійному визначенні наукового напрямку дослідження, обґрунтуванні його актуальності, формулюванні мети і завдань, означенні об'єкта та предмета, визначенні хронологічних меж та джерельної бази. Автором досліджено еволюцію дизайну захисного комплекту для військового льотчика за визначеною періодизацією етапів розвитку авіаційного оснащення, типологізовано різновиди колористичного устрою виробів, виокремлено складові архетипового образу льотчика. Особистий внесок полягає у підборі та дослідженні проєктних рішень кріплень у модульній системі комплекту одягу за художньо-колористичними ознаками. На основі особистого внеску авторки розроблено теоретико-методологічний підхід до дизайн-ергономічного проектування захисного комплекту для льотчика, сформульовано провідні ідеї та узагальнено результати дослідження. Отримані результати теоретичних та експериментальних досліджень опубліковано у вітчизняних фахових виданнях. Наукові праці, опубліковані у співавторстві, містять особистий внесок дисертантки, зокрема у формулюванні основних положень, визначенні завдань, розширенні теоретичних засад дизайн-розробки військового комплекту, створенні типології складових композиційно-конструктивних елементів військового одягу та інших виробів для льотчика й розробці їх графічної

інформаційної бази. Практичною реалізацією отриманих результатів є впровадження у освітньому процесі та застосування в умовах реального виробничого процесу підприємств.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків, рекомендацій, які захищаються.

Висновки, наукові положення та рекомендації сформульовані в дисертації є обґрунтованими й достовірними, оскільки опираються на міждисциплінарну джерельну базу, ґрунтується на комплексі методів і принципів об'єктно-орієнтованого, історико-логічного, типологічного, функціонального, структурно-аналітичного та порівняльного аналізу. Основу дослідження становить системний підхід, що забезпечує формування цілісного уявлення про досліджуваний об'єкт у контексті інтегративних зв'язків дизайну, технологій, ергономіки, авіаційної галузі, психологічних і проєктних аспектів. В дослідженні використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, зокрема: історико-логічний, ретроспективний, порівняльно-типологічний, методи аналізу та синтезу, узагальнення. Ці методи застосовано для виокремлення ключових подій у еволюції авіаційного оснащення та технологій, їх періодизації, аналізу історіографії льотного одягу на основі теоретичних і візуальних джерел, виявлення та порівняння елементів айдентики Повітряних сил країн із передовим розвитком авіаційної галузі й узагальнення спільних рис. Застосовано також методи систематизації, порівняння, класифікації, образно-стилістичний і системно-структурний аналіз для представлення складових теоретико-методологічного підходу, формування бази типових і перспективних композиційно-конструктивних елементів виробів захисного комплексу льотчика. Їх застосовано для систематизації варіантів художньо-колористичних рішень виробів військового призначення, класифікації різновидів багатоколірного маскувального забарвлення, а також для виявлення, опису та структурування знакових елементів архетипового образу військового льотчика.

Основні результати дослідження, ступінь їх науково новизни та значущості.

Отримані в процесі дисертаційного дослідження наукові результати дозволили розв'язати важливе науково-прикладне завдання з удосконалення дизайну сучасного захисного військового одягу для льотчиків шляхом еволюційного розвитку військової авіації, матеріалознавства та комплексної структури ергономічного комплексу на основі теоретико-методологічного підходу.

Основні положення, що визначають наукову новизну дисертаційної роботи полягають у наступному:

у перше:

- виявлено та узагальнено проблематику специфічних термінологічних понять у сфері дизайну та технологій виробів військового призначення;
- типологізовано і охарактеризовано структуру комплексу військового льотчика та систему його складових елементів;
- систематизовано художньо-колористичне оформлення комплектів та матеріалів для їх виготовлення в історичному контексті, типологізовано різновиди багатоколірного маскувального забарвлення;
- розроблено теоретико-методологічний підхід до дизайну військового

одягу для льотчиків;

- систематизовано різновиди інноваційних матеріалів;

уточнено:

- засвідчено архетиповий образ військового льотчика, обґрунтовано та охарактеризовано його знакові елементи у різні історичні періоди;
- періодизацію розвитку авіаційної техніки і оснащення у міжнародному та українському контексті, як вагомий фактор впливу на дизайн військового одягу;
- типологізацію композиційно-конструктивного устрою та характеристику структури складових комплекту військового льотчика;

набуло подальшого розвитку:

- обґрунтування основних тенденцій розвитку дизайну, узагальнення пропозицій щодо вдосконалення сучасного дизайну комплекту для військового льотчика.

Практичне значення роботи

Основні результати роботи складають науково-методологічну основу для дизайну сучасного ергономічного одягу для льотчиків військової авіації. Сформульовано тенденції розвитку та описано рекомендації щодо вдосконалення дизайн-рішень комплекту для льотчика, представлено інформаційну базу художньо-колеристичних рішень оформлення моно- та мультіхроматичних камуфляжних принтів матеріалів для виробів військового призначення, а також описано та наочно представлено інформаційну базу складових композиційно-конструктивних елементів військового одягу, що можуть бути використані при проектуванні нових високоефективних та естетичних сучасних виробів.

Узагальнена та систематизована інформація може застосовуватись дизайнерами військового одягу та при розробці творчих колекцій з елементами мілітарі, фахівцями з розвитку речового забезпечення військовослужбовців ЗСУ, конструкторами швейних підприємств та іншими спеціалістами у професійній практичній, а також освітній діяльності. Наукові результати впроваджено в освітній процес Київського національного університету технологій та дизайну на кафедрі моди та стилю при підготовці здобувачів вищої освіти на ОПП «Моделювання, конструювання та художнє оздоблення виробів легкої промисловості», «Конструювання та технології швейних виробів», «Дизайн» та у виробничий процес ТОВ «Укртекстиль» (м. Київ). Одержані результати висвітлені у дисертації, наукові положення та матеріали можуть слугувати методичним підґрунтям у викладанні теоретичних і практичних дисциплін за спеціальністю «Дизайн» та «Технології легкої промисловості».

Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок у них автора.

Основні положення і результати дисертаційного дослідження відображено у наукових роботах, а саме 5 статтях, 4 з яких у наукових фахових виданнях України; 20 тез доповідей на конференціях, більшість з яких міжнародні.

Наукові публікації відповідають вимогам п. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44).

1. Остапенко Н., Колосніченко О., Очеретна Л., Токар Г., Рубанка А., Мамченко Я. Адаптивні текстильні вироби: засоби з'єднання та їх особливості. *Art and design*. 2021. № 4(16). С. 53-65. DOI: <https://doi.org/10.30857/2617-0272.2021.4.5>.
2. Остапенко Н., Мамченко Я. Вироби спеціального та військового призначення: формотворчі та конструктивні особливості. *Art and design*. 2023. № 2(22). С. 196-213. DOI: <https://doi.org/10.30857/2617-0272.2023.2.17>.
3. Олійник Г., Рубанка А., Мамченко Я., Остапенко Н., Кузьменко В. Текстильно-галантерейні вироби: асортимент, призначення та показники якості. *Art and Design*. 2024. № 3(27). С. 243-255. DOI: <https://doi.org/10.30857/2617-0272.2024.3.20>.
4. Остапенко Н., Мамченко Я. Одяг та текстильні вироби військового призначення: понятійно-термінологічні аспекти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. № 81. Т. 2. С. 80-89. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/81-2-11>.
5. Tokar H., Rubanka A., Mamchenko Y., Vesela J., Ostapenko N., Kolosnichenko M. Systematization of varieties of sewing fittings for protective clothing of aviation military personnel. *Středoevropský věstník pro vědu a výzkum*. 2021. Vol. № 4. P. 187-203. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15396371>.

Апробація результатів дослідження.

Теоретичні, методичні та практичні положення дисертаційної роботи доповідались на: III-V Всеукраїнській конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Інноватика в освіті, науці та бізнесі: виклики та можливості» (м. Київ, КНУТД, 2022-2024 pp.); VI-VIII Міжнародній науково-практичній конференції текстильних та фешн-технологій «KyivTexFashion» (м. Київ, КНУТД, 2022-2024 pp.); IV-VI Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми сучасного дизайну» (м. Київ, КНУТД, 2022-2024 pp.); International Scientific and Practical Conference Proceeding «Digital transformation and technologies for the sustainable development all branches of modern education, science and practice» (Lomza, Poland - Kharkiv. Ukraine, 2023); III Міжнародній науково-практичній конференції «Гагенмейстерські читання» (м. Кам'янець-Подільський, К-ПНУ імені Івана Огієнка, 2023 p.); Technical Scientific Conference of Undergraduate, Master and PhD Students (Technical University of Moldova, Chisinau, Republic of Moldova, 2024), V-th International symposium «Creativity Technology Marketing 2023» (Technical University of Moldova, Republic of Moldova, 2023); Monthly International Scientific and Practical Conference «Sustainable Development: Modern Theories and Best Practices» (Tallinn: Teadmus OÜ, 2023); II Міжнародній науково-практичній конференції «Синергія науки і бізнесу у повоєнному відновленні регіонів України» (Херсонський національний технічний університет, м. Хмельницький, 2024 p.); XIII Міжнародній науково-практичній конференції (м. Чернігів, НУ «Чернігівська політехніка», 2024 p.);

Оцінка мови та стилю дисертації.

Дисертаційна робота чітко структурована, основні теоретичні положення, висновки та рекомендації наведені у логічній послідовності, є аргументованими й підкріплені прикладами, що забезпечує їх доступність, легкість сприйняття та використання. Дисертація написана науковим стилем мови, з коректним вживанням термінології в сфері дизайну та технологій. Інформаційне наповнення підрозділів дисертації відповідає змісту зазначених розділів й послідовності

висвітлення інформації та вирішення конкретних завдань.

Загалом структуру роботи можна охарактеризувати як таку, що логічно підпорядковується сформульованій меті дисертаційного дослідження. Мова та стиль викладення дисертаційної роботи відповідають вимогам чинного законодавства. Зміст, оформлення рукопису виконано згідно Наказу МОН України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації».

Загальний висновок:

Вважати, що дисертаційна робота Мамченко Яни Олександрівни «Дизайн військового одягу для льотчиків: еволюція, типології, проєктні практики», яка подана на здобуття ступеня доктора філософії, за актуальністю, ступенем новизни, науковим рівнем та практичною цінністю, змістом та оформленням повністю відповідає вимогам п. 5-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», та відповідає напряду освітньо-наукової програми Київського національного університету технологій та дизайну за спеціальністю 022 «Дизайн».

Рекомендувати дисертаційну роботу Мамченко Яни Олександрівни на тему «Дизайн військового одягу для льотчиків: еволюція, типології, проєктні практики» подану на здобуття ступеня доктора філософії до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 022 «Дизайн»

Завідувач кафедри моди та стилю,
к.т.н., доц.

Тетяна СТРУМІНСЬКА

Підпис Т. Струмінської
Канц